

Mỗ làng

Tác Giả: Tháng Huyán

Chúa Nhật, 28 Tháng 9 Năm 2008 19:29

Cho tái khoáng 1942-1943 tái ván cán đáng cá nghe tiáng má làng mà Vua Lê thánh Tông (1460-1497) đã có thá ca vánh và Wikipedia có nhá cá cũng nhá có nói tái vai trò cáa tháng má nguyên văn nhá sau: (Tìm trong google.com. wikipedia má c Tháng má)

“Tháng má là ngá i có nhiám vá gõ má và thông báo theo chá thá cáa các chá c sá c trong các làng xã cá Viát Nam. Công viá c cáa anh ta là đi kháp làng gõ má gái dân làng đán tá táu á sân đình đáng nghe nháng tin tá c mái xáy ra trong làng. Ngoài công viá c trên, ngá i này có nhiám vá khác là tuán phòng ban đêm và gõ táng hái má báo hiáu giá giá c đá i sá háng đán cáa viên chá c và các tráng đinh trong làng. Ngá i này làm viá c này không có láng báng. Tuy nhiên anh ta tháng đáng làng cáp cho mát mánh đát công nhá đá cày cáy hoác đáng đán mùa gát thì đáng cá các đáa chá cho mát ít thóc.

Trên thá c tá, “tháng má” tháng là mát ngá i rát nghèo và bá dân làng coi tháng thân phán. Song Hoàng Đá Lê Thánh Tông (1442 - 1497) đã táng làm mát bài tháng i khen vai trò cáa “tháng má”:

“Má này cá tiáng lái dài hái,
Mán cán ra tay cháng phái chái.
Mác đá c vang láng trong bán cái,
Kim thanh rán rá kháp đòi nái.
Trá già chán chán đáu nghe lánh,
Làng náng cá ai ai phái cá lái.
Trên đáng i quyán hành tay cát đát,
Mát mình mát chiáu thánh tháng i.”

Tuy thân phán tháp hán nhá váy, nháng “tháng má” xuát hián khá nhiáu trong các vá chá c cáa Viát Nam.

Đáng đáng i góc đáng nghián cáu lách sá vá truyán thông đáng i chúng á Viát Nam thì “tháng má” đáng cá xem là pháng tiáng truyán thông sá khai nhát trong xã hái cá truyán Viát Nam, “há tháng truyán tin” này đã tán tái đán giáa thá ká thá XX và đóng góp giá trá nhát đáng nhá trong viá c mang tin tá c đán cho dân làng.

Tái có vài thá c má c vá đáng nhá vai trò tháng má cáa Wikipedia: “...Có nhiám vá thông báo theo chá thá. Câu hái là thông báo cái gì?”

Tiáp ngay sau đó Wikipedia lái viát: ... gái dân làng đán tá táu á sân đình đáng nghe nháng tin tá c mái xáy ra trong làng”.

Tin tá c xáy ra trong làng là tin đáng xe... rát khác vá i tin tá c liên quan tá i dân làng... Đáng nhá nghĩa vá nhiám vá cáa tháng má rát tá lá má đó cáa Wikipedia khác xa vá i Đào Duy Anh khi ông viát: “Khi có viá c làng thì lý tráng và háng chá sai ngá i má làng, tháng gái là tháng má (vá ngá i ta cho chá c má làng là vi tián) đi kháp làng đá đánh má i làng ra háp á đình”. (1)

Mổ làng

Tác Giả: Tháng Huyán

Chúa Nhật, 28 Tháng 9 Năm 2008 19:29

Đä cho vän đä đä c đäy đä chúng tôi xin trình bày các thäc mäc theo thä tä sau:

1. Thäng Mổ và vai trò thông báo tin täc.

2. Thông báo tin täc vä sä viäc liên quan täi, hay tin täc vä sä viäc đã xäy ra?

3. Dân làng täi nghe thông báo chä thä hay täi đä häp viäc làng? Trong buäi häp đó ai đä cä quyän phát biäu và liäu có tranh luän không?

Vä mäc mät chúng ta đä dàng đäng ý vä vai trò truyän thông cäa thäng mä. Có nghĩa là tä ngày xäa, trä cä đây cä 500 năm ä Viät Nam, đã có mät nhân vät tên là “Ông Mổ” (cách ăn nói theo văn hóa ngày nay chúng ta không thä trên giäy tä gäi ai là Thäng đä cä) và Ông Mổ có nhiäm vä chính là sau bäa ăn täi thì đi khäp làng đä làm nhiäm vä truyän thông.

Trä cä khi bàn vä mäc hai và ba chúng ta cän ôn läi cách tä chä cä làng xã. Theo Đào Duy Anh: “Đäi xäa các xã thôn không có Lý-träng do dân cä nhä ngày nay, mà chä có quan läi do triäu đänh đät, gäi là xã quan. Theo sách Läch-triäu Hiän-chäng thì buäi Trän sä đäi Thái-tôn đät chä ty xã, ngũ phäm trä lên làm đäi ty xã, läc phäm trä xuäng làm tiäu ty xã, cùng väi xã chính, xã giám là các xã quan, phäi chăm viäc tu täo hä täch, chä nhiäm cũng xem là quan träng. Đäi Trän Thuän-Tôn thì các chäc äy bä bãi, nhäng sang triäu Lê, sau khi khai quäc, läi đät xã quan trä läi, đäi xã ba ngä i, trung xã hai ngä i, tiäu xã mät ngä i. Đäi Thánh Tôn thì đäi các xã quan làm xã träng. Sau khi nhà Lê trung häng, nhà vua khiän các châu huyän chän các nho sinh và sinh đä đät các chäc xã träng, xã tä, giao cho chính lý viäc làng và xét häi kiän cáo. Đän đäi Cänh-trä läi chän các läng gia tä đä cho làm xã träng đä huän hóa xã dân, cä ba năm thì xét hành träng, näu tät thì cho thăng làm huyän quan. Tä buäi trung häng, chä xã träng đã do quan đäa phäng chän cä, thä là Triäu-đänh không can thiäp trä cä tiäp đän xã thôn nhä xäa näa. Tä đäy uy quyän cäa Triäu-đänh läi mät ngày mät giäm, cho nên đän đäi Long-đäc Vänh-häu (khoäng 1732-1735? chú thích cäa ngä i viät) thì xã dân-tä hành bảo cä läy xã träng, räi chä trình quan trên phê chuän mà thôi. Lä äy vän còn cho đän ngày nay.” (Ngày nay là năm 1938 khi Đào Duy Anh viät sách) (2)

Trong các làng Viät Nam chúng ta thäng thäy nhiäu häi đoàn dân sä nhä häi tä văn gäm nhäng ngä i có chä cä, häi văn phä gäm nhäng ngä i có häc, täc là häi cäu häc sinh häi võ phä täc là häi cäu chiän binh, häi đäng môn, häi bát âm cäa nhäc sĩ, häi chäi gà, trôi trâu, häi đua thuyän, räi có các häi cùng nghä nghiäp mà ngày xäa gäi là phäng... “Phäng, hä, häi, giáp, hàng xóm, hàng ngõ đäu là nhäng tä chä cä phä thông täi miän quê Viät Nam” (3). Và các häi đó tä do hoät đäng trong khuôn khä luät pháp, không phäi gia nhäp... mät trän tä quäc.

Tóm läi tä trên ba trăm năm trä c(trä c 1945) viên chä cä trong làng là do dân làng đä cä, quan trên phê chuän; trong làng läi có khá nhiäu häi đoàn dân sä đä cä hoät đäng tä do trong khuôn khä pháp luät cäa nhà vua.

Trong khung cänh đó (chän chän có nhiäu häi viên trong các häi đoàn có danh väng, tiän tài hay kiän thä cä hän các viên chä cä) theo tôi ta phäi hiäu câu viät cäa Đäa đúng nhä ông viät: khi có viäc liên quan täi dân làng (viäc làng) thì Ông Mổ thông tin cho dân làng biät và mäi ra đänh làng häp.

Mố làng

Tác Giả: Tháng Huyán

Chúa Nhật, 28 Tháng 9 Năm 2008 19:29

Các chú:

1. Viát Nam Văn hóa Sá Cáng NXB Sáng Mái in lái Má trang 130.

2. Sád trang 127.

3 Hái Há Đánh Đáám cáa Toán Áánh quyán há trang 308 tái 310.

4. Đái đái u vá sá láng làng á VN: hián tái: theo lái giái thiáu sách Táng kát nghián cáu đáa bá Nam ká Lác tánh cáa Nguyán đánh Đáu xuát bán năm 1994 thì VN có khoáng 18,000 làng. Theo tháng kê năm 2007 Vn có 10,964 xã và pháng. Ngày nay đán vá hành chánh chính thác cáa VN là xã chá không dùng chá “làng”. Náu lái tính theo dân sá trung bình thì VN có tái trên 60,000 làng.